

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z przyrody dla klasy IV

2023/2024

**Roczny plan pracy z przyrody dla klasy 4 szkoły podstawowej do programu nauczania „Tajemnice Przyrody”
Wymagania na poszczególne oceny**

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Dział 1. Poznajemy warsztat przyrodnika						
Uczeń:						
1. Przyroda i jej składniki	1. Poznajemy składniki przyrody	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia dwa elementy przyrody nieożywionej (A)*; · wymienia dwa elementy przyrody ożywionej (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia znaczenie pojęcia przyroda (B); · wymienia trzy niezbędne do życia składniki przyrody nieożywionej (A); · podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia cechy ożywionych elementów przyrody (A); · wskazuje w najbliższym otoczeniu wytwory działalności człowieka (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · podaje przykłady powiązań przyrody nieożywionej z przyrodą ożywioną (A); · klasyfikuje wskazane elementy na: ożywione składniki przyrody, nieożywione składniki przyrody oraz wytwory działalności człowieka (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego elementu przyrody może wpłynąć na jej pozostałe elementy (B)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
2. Jak poznawać przyrodę?	2. Jakimi sposobami poznajemy przyrodę?	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia zmysły umożliwiające poznawanie otaczającego świata (A); · podaje dwa przykłady informacji uzyskanych dzięki wybranym zmysłom (A); · wyjaśnia, czym jest obserwacja (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia na przykładach rolę poszczególnych zmysłów w poznawaniu świata (B); · wymienia źródła informacji o przyrodzie (A); · omawia najważniejsze zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia obserwacji i wykonywania doświadczeń (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · porównuje liczbę i rodzaj informacji uzyskiwanych za pomocą poszczególnych zmysłów (C); · wymienia cechy przyrodnika (A); · określa rolę obserwacji w poznawaniu przyrody (B); · omawia etapy doświadczenia (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia, w jakim celu prowadzi się doświadczenia i eksperymenty przyrodnicze (B); · wyjaśnia różnice między eksperymentem a doświadczeniem (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · na podstawie obserwacji podejmuje próbę przewidzenia niektórych sytuacji i zjawisk, np. dotyczących pogody, zachowania zwierząt (D); · przeprowadza dowolne doświadczenie, posługując się instrukcją, zapisuje obserwacje i wyniki (D); · wyjaśnia, dlaczego do niektórych doświadczeń należy używać dwóch zestawów doświadczalnych (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
3. Przyrządy i pomoce przyrodniaka	3. Przyrządy i pomoce ułatwiające prowadzenie obserwacji	<ul style="list-style-type: none"> · podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie (A); · przeprowadza obserwację za pomocą lupy lub lornetki (C); · notuje dwa/trzy spostrzeżenia dotyczące obserwowanych obiektów (C); · wykonuje schematyczny rysunek obserwowanego obiektu (C); · dokonuje pomiaru z wykorzystaniem taśmy mierniczej (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · przyporządkowuje przyrząd służący do prowadzenia obserwacji do obserwowanego obiektu (C); · wymienia propozycje przyrządów, które należy przygotować do prowadzenia obserwacji w terenie (D); · określa charakterystyczne cechy obserwowanych obiektów (C); · opisuje sposób użycia taśmy mierniczej (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · planuje miejsca dwóch/trzech obserwacji (D); · proponuje przyrząd odpowiedni do obserwacji konkretnego obiektu (C); · wymienia najważniejsze części mikroskopu (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie (D); · uzasadnia celowość zaplanowanej obserwacji (D); · omawia sposób przygotowania obiektu do obserwacji mikroskopowej (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · przygotowuje notatkę na temat innych przyrządów służących do prowadzenia obserwacji, np. odległych obiektów lub głębin (D)
4. Określamy kierunki geograficzne	4. W jaki sposób określamy kierunki geograficzne?	<ul style="list-style-type: none"> · podaje nazwy głównych kierunków geograficznych wskazanych przez nauczyciela na widnokregu (A); 	<ul style="list-style-type: none"> · podaje nazwy głównych kierunków geograficznych (A); · przyporządkowuje 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia, co to jest widnokrug (B); · omawia budowę kompasu (B); 	<ul style="list-style-type: none"> · podaje przykłady wykorzystania w życiu umiejętności wyznaczania kierunków geograficznych (B); 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia sposób wyznaczania kierunku północnego na podstawie położenia Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	5. Określamy kierunki geograficzne za pomocą kompasu i gnomonu – lekcja w terenie	<ul style="list-style-type: none"> · wyznacza – na podstawie instrukcji słownej – główne kierunki geograficzne za pomocą kompasu (C); · określa warunki wyznaczania kierunku północnego za pomocą gnomonu, czyli prostego patyka lub pręta, w słoneczny dzień (B) 	<p>je skrót do nazw głównych kierunków geograficznych (A);</p> <ul style="list-style-type: none"> · określa warunki korzystania z kompasu (A); · posługując się instrukcją, wyznacza główne kierunki geograficzne za pomocą gnomonu (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · samodzielnie wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu (C); · wyjaśnia, w jaki sposób wyznacza się kierunki pośrednie (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · porównuje dokładność wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu (D); · wyjaśnia, w jaki sposób tworzy się nazwy kierunków pośrednich (B) 	w otoczeniu (B)
Podsumowanie działu 1	6., 7. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy warsztat przyrodnika”					
Dział 2. Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze						
Uczeń:						

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
1.Substancje wokół nas	8. Otaczają nas substancje	<ul style="list-style-type: none"> · wskazuje w najbliższym otoczeniu przykłady ciał stałych, cieczy i gazów (B); · wskazuje w najbliższym otoczeniu po dwa przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych (B); · podaje dwa przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych (A); · porównuje ciała stałe z cieczami pod względem jednej właściwości, np. kształtu (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia stany skupienia, w których występują substancje (A); · podaje dwa/trzy przykłady wykorzystania właściwości ciał stałych w życiu codziennym (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej (B); · podaje przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych i cieczy (C) oraz gazów (D) 	<ul style="list-style-type: none"> · klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości (B); · wyjaśnia, na czym polega kruchość, plastyczność i sprężystość (B); · porównuje właściwości ciał stałych, cieczy i gazów (C); · opisuje zasadę działania termometru cieczowego (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · uzasadnia, popierając swoje stanowisko przykładami z życia, dlaczego ważna jest znajomość właściwości ciał (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
2. Woda występuje w trzech stanach skupienia	9. Poznajemy stany skupienia wody	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia stany skupienia wody w przyrodzie (A); · podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia (A); · omawia budowę termometru (B); · odczytuje wskazania termometru (C); · wyjaśnia, na czym polega krzepnięcie i topnienie (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia zasadę działania termometru (B); przeprowadza, zgodnie z instrukcją, doświadczenia wykazujące: <ul style="list-style-type: none"> – wpływ temperatury otoczenia na parowanie wody (C), – obecność pary wodnej w powietrzu (C); · wyjaśnia, na czym polega parowanie i skraplanie wody (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania (A); · formułuje wnioski na podstawie przeprowadzonych doświadczeń (D); · przyporządkowuje stan skupienia wody do wskazań termometru (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · dokumentuje doświadczenia według poznanego schematu (D); · podaje znane z życia codziennego przykłady zmian stanów skupienia wody (C); · przedstawia w formie schematu zmiany stanu skupienia wody w przyrodzie (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · przedstawia zmiany stanów skupienia wody podczas jej krążenia w przyrodzie, posługując się wykonanym przez siebie rysunkiem (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
3. Składniki pogody	10. Poznajemy składniki pogody	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia przynajmniej trzy składniki pogody (A); · rozpoznaje na dowolnej ilustracji rodzaje opadów (C); · wyjaśnia, dlaczego burze są groźne (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia, co nazywamy pogodą (B); · wyjaśnia pojęcia: upał, przymrozek, mróz (B); · podaje nazwy osadów atmosferycznych (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · podaje, z czego są zbudowane chmury (A); · rozróżnia rodzaje osadów atmosferycznych na ilustracjach (C); · wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne (B); · wyjaśnia, jak powstaje wiatr (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia, jak tworzy się nazwę wiatru (B); · rozpoznaje na mapie rodzaje wiatrów (C); · wykazuje związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i osadów (D) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi (D)
4. Obserwujemy pogodę	11. Obserwujemy pogodę	<ul style="list-style-type: none"> · dobiera odpowiednie przyrządy służące do pomiaru trzech składników pogody (A); 	<ul style="list-style-type: none"> · zapisuje temperaturę dodatnią i ujemną (C); · omawia sposób pomiaru ilości 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych (A); · dokonuje 	<ul style="list-style-type: none"> · odczytuje prognozę pogody przedstawioną za pomocą znaków graficznych (C); · określa kierunek 	<ul style="list-style-type: none"> · na podstawie opisu przedstawia – w formie mapy – prognozę pogody dla Polski (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	12. Obserwacja i pomiar składników pogody – lekcja w terenie	<ul style="list-style-type: none"> · odczytuje temperaturę powietrza z termometru cieczowego (C); · na podstawie instrukcji buduje wiatromierz (C); · odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody (C); · przedstawia stopień zachmurzenia za pomocą symboli (C); · przedstawia rodzaj opadów za pomocą symboli (C) 	<ul style="list-style-type: none"> opadów (B); · podaje jednostki, w których wyraża się składniki pogody (A); · buduje deszczomierz na podstawie instrukcji (C); · prowadzi tygodniowy kalendarz pogody na podstawie obserwacji wybranych składników pogody (C); · określa aktualny stopień zachmurzenia nieba na podstawie obserwacji (C); · opisuje tęczę (B) 	<ul style="list-style-type: none"> pomiaru składników pogody – prowadzi kalendarz pogody (C); · przygotowuje możliwą prognozę pogody dla swojej miejscowości na następny dzień (C) 	<ul style="list-style-type: none"> wiatru na podstawie obserwacji (C) 	
5. „Wędrówka” Słońca po niebie	13. „Wędrówka” Słońca po niebie	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia pojęcia: wschód Słońca, zachód Słońca (B); · rysuje „drogę” Słońca na niebie (C); · podaje daty 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia pozorną wędrówkę Słońca nad widnokregiem (B); · omawia zmiany temperatury 	<ul style="list-style-type: none"> · określa zależność między wysokością Słońca a temperaturą powietrza (C); 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia zmiany długości cienia w ciągu dnia (B); · porównuje wysokość Słońca nad widnokregiem 	<ul style="list-style-type: none"> · podaje przykłady praktycznego wykorzystania wiadomości dotyczących zmian temperatury i długości

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	14. Jak zmieniają się pogoda i przyroda w ciągu roku? – lekcja w terenie	rozpoczęcia kalendarzowych pór roku (A); · podaje po trzy przykłady zmian zachodzących w przyrodzie ożywionej w poszczególnych porach roku (C)	powietrza w ciągu dnia (B); · wyjaśnia pojęcia: równonoc, przesilenie (B); · omawia cechy pogody w poszczególnych porach roku (B)	· określa zależność między wysokością Słońca a długością cienia (C); · wyjaśnia pojęcie górowanie Słońca (B); · omawia zmiany w pozornej wędrówce Słońca nad widnokrzem w poszczególnych porach roku (B)	oraz długość cienia podczas górowania w poszczególnych porach roku (C)	cienia w ciągu dnia, np. wybór ubrania, pielęgnacja roślin, ustawienie budy dla psa (B)
Podsumowanie działu 2	15., 16. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze”					
Dział 3. Poznajemy świat organizmów						
Uczeń:						

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
1. Organizmy mają wspólne cechy	17. Poznajemy budowę i czynności życiowe organizmów	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia, po czym rozpoznaje się organizm (B); · wymienia przynajmniej trzy czynności życiowe organizmów (A); · omawia jedną wybraną przez siebie czynność życiową organizmów (B); · odróżnia przedstawione na ilustracji organizmy jednokomórkowe od organizmów wielokomórkowych (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia pojęcia: organizm jednokomórkowy, organizm wielokomórkowy (B); · podaje charakterystyczne cechy organizmów (A); · wymienia czynności życiowe organizmów (A); · rozpoznaje na ilustracji wybrane organy/narządy (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych (B); · charakteryzuje czynności życiowe organizmów (B); · omawia cechy rozmnażania płciowego i bezpłciowego (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · podaje przykłady różnych sposobów wykonywania tych samych czynności przez organizmy, np. ruch, wzrost (C); · porównuje rozmnażanie płciowe z rozmnażaniem bezpłciowym (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia podział organizmów na pięć królestw (A)
2. Organizmy różnią się sposobem odżywiania	18. W jaki sposób organizmy zdobywają pokarm?	<ul style="list-style-type: none"> · określa, czy podany organizm jest samożywny czy cudzożywny (B); · podaje przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> · dzieli organizmy cudzożytne ze względu na rodzaj pokarmu (A); · podaje 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia pojęcia: organizm samożywny, organizm cudzożywny (B); 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny (B); · określa rolę, jaką 	<ul style="list-style-type: none"> · prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat pasożytnictwa w świecie

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	19. Poznajemy zależności pokarmowe między organizmami	<p>organizmów cudzożywnych: mięsożernych, roślinożernych i wszystkożernych (B);</p> <ul style="list-style-type: none"> · wskazuje na ilustracji charakterystyczne cechy drapieżników (C) · układa łańcuch pokarmowy z podanych organizmów (C); układa jeden łańcuch pokarmowy na podstawie analizy sieci pokarmowej (D) 	<p>przykłady organizmów roślinożernych (B);</p> <ul style="list-style-type: none"> · dzieli mięsożerców na drapieżniki i padlinożerców (B); wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność (B) · wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe (B); podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia cechy roślinożerców (B); · wymienia, podając przykłady, sposoby zdobywania pokarmu przez organizmy cudzożywe (B); · podaje przykłady zwierząt odżywiających się szczątkami glebowymi (B); · wymienia przedstawicieli pasożytów (A); · wyjaśnia nazwy ogniw łańcucha pokarmowego (B) 	<p>odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi (C);</p> <ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo (B); · omawia rolę destruentów w łańcuchu pokarmowym (B) 	<p>roślin (D); podaje przykłady obrony przed wrogami w świecie roślin i zwierząt (C);</p> <ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia, co to jest sieć pokarmowa (B); · uzasadnia, że zniszczenie jednego z ogniw łańcucha pokarmowego może doprowadzić do wyginięcia innych ogniw (D)

3. Rośliny i zwierzęta wokół nas	20. Obserwujemy rośliny i zwierzęta	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia korzyści wynikające z uprawy roślin w domu i ogrodzie (A); · podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka w domu (A); · podaje przykład drobnego zwierzęcia żyjącego w domu (A); · rozpoznaje trzy zwierzęta żyjące w ogrodzie (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · podaje trzy przykłady roślin stosowanych jako przyprawy do potraw (B); · wyjaśnia, dlaczego decyzja o hodowli zwierzęcia powinna być dokładnie przemyślana (B); · omawia zasady opieki nad zwierzętami (B); · podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście (A); · wykonuje zielnik, w którym umieszcza pięć okazów (D) 	<ul style="list-style-type: none"> · rozpoznaje wybrane rośliny doniczkowe (C); · wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin (D); · określa cel hodowania zwierząt w domu (B); · wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu (B); · wskazuje źródła informacji na temat hodowanych zwierząt (C); · wyjaśnia, dlaczego coraz więcej dzikich zwierząt przybywa do miast (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy (C); · formułuje apel do osób mających zamiar hodować zwierzę lub podarować je w prezencie (D) 	<ul style="list-style-type: none"> · prezentuje jedną egzotyczną roślinę (ozdobną lub przyprawową), omawiając jej wymagania życiowe (D); · przygotowuje ciekawostki i dodatkowe informacje na temat zwierząt, np. omówienie najszybszych zwierząt (D)
Podsumowanie działu 3	21., 22. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy świat organizmów”					
Dział 4. Odkrywamy tajemnice ciała człowieka						

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Uczeń:						
1. Trawienie i wchłanianie pokarmu	23. Poznajemy składniki pokarmu	<ul style="list-style-type: none"> · podaje przykłady produktów bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy (A); · omawia znaczenie wody dla organizmu (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia składniki pokarmowe (A); · przyporządkowuje podane pokarmy do wskazanej grupy pokarmowej (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia rolę składników pokarmowych w organizmie (B); · wymienia produkty zawierające sole mineralne (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia rolę witamin (B); · omawia rolę soli mineralnych w organizmie (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia wybrane objawy niedoboru jednej z poznanych witamin (B)
	24. Jak przebiega trawienie i wchłanianie pokarmu?	<ul style="list-style-type: none"> · wskazuje na modelu położenie poszczególnych narządów przewodu pokarmowego (C); · wyjaśnia, dlaczego należy dokładnie żuć pokarm (B); · uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia narządy budujące przewód pokarmowy (A); · omawia rolę układu pokarmowego (B); · podaje zasady higieny układu pokarmowego (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia pojęcie trawienie (B); · opisuje drogę pokarmu w organizmie (B); · omawia, co dzieje się w organizmie po zakończeniu trawienia pokarmu (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia rolę enzymów trawiennych (B); · wskazuje narządy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia rolę narządów wspomagających trawienie (B)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
2. Układ krwionośny transportuje krew	25. Jaka rolę odgrywa układ krwionośny ?	<ul style="list-style-type: none"> · wskazuje na schemacie serce i naczynia krwionośne (C); · wymienia rodzaje naczyń krwionośnych (A); · mierzy puls (C); · podaje dwa przykłady zachowań korzystnie wpływających na pracę układu krążenia (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia rolę serca i naczyń krwionośnych (B); · pokazuje na schemacie poszczególne rodzaje naczyń krwionośnych (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia funkcje układu krwionośnego (B); · wyjaśnia, czym jest tętno (B); · omawia rolę układu krwionośnego w transporcie substancji w organizmie (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia, jak należy dbać o układ krwionośny (B); · podaje przykłady produktów żywnościowych korzystnie wpływających na pracę układu krwionośnego (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
3. Układ oddechowy zapewnia wymianę gazową	26. Jak oddychamy?	<ul style="list-style-type: none"> · pokazuje na modelu lub planszy dydaktycznej położenie narządów budujących układ oddechowy (C); · wymienia zasady higieny układu oddechowego (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia narządy budujące drogi oddechowe (A); · wyjaśnia, co dzieje się z powietrzem podczas wędrówki przez drogi oddechowe (B); · określa rolę układu oddechowego (A); · opisuje zmiany w wyglądzie części piersiowej tułowia podczas wdechu i wydechu (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · określa cel wymiany gazowej (B); · omawia rolę poszczególnych narządów układu oddechowego (B); · wyjaśnia, dlaczego drogi oddechowe są wyściełane przez komórki z rzęskami (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia, na czym polega współpraca układów pokarmowego, krwionośnego i oddechowego (B); · wykonuje schematyczny rysunek ilustrujący wymianę gazową zachodzącą w płucach (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · planuje i prezentuje doświadczenie potwierdzające obecność pary wodnej w wydychanym powietrzu (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
4. Szkielet i mięśnie umożliwiają ruch	27. Jakie układy narządów umożliwiają organizmowi i ruch?	<ul style="list-style-type: none"> · wskazuje na sobie, modelu lub planszy elementy szkieletu (C); · wyjaśnia pojęcie stawy (B); · omawia dwie zasady higieny układu ruchu (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia elementy budujące układ ruchu (A); · podaje nazwy i wskazuje główne elementy szkieletu (C); · wymienia trzy funkcje szkieletu (A); · wymienia zasady higieny układu ruchu (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · rozróżnia rodzaje połączeń kości (C); · podaje nazwy głównych stawów u człowieka (A); · wyjaśnia, w jaki sposób mięśnie są połączone ze szkieletem (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · na modelu lub planszy wskazuje kości o różnych kształtach (C); · omawia pracę mięśni szkieletowych (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia, dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę ciała (B)
5. Układ nerwowy kontroluje pracę organizmu	28. Jak organizm odbiera informacje z otoczenia? Narząd wzroku	<ul style="list-style-type: none"> · wskazuje na planszy położenie układu nerwowego (C); · wskazuje na planszy lub modelu położenie narządów 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia rolę poszczególnych narządów zmysłów (B); · omawia rolę skóry jako narządu zmysłu (B); 	<ul style="list-style-type: none"> · wskazuje na planszy małżowinę uszną, przewod słuchowy i błonę bębenkową (C); · omawia zasady 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia zadania mózgu, rdzenia kręgowego i nerwów (A); · wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera 	<ul style="list-style-type: none"> · wskazuje na planszy elementy budowy oka: soczewkę, siatkówkę i źrenicę (C); · omawia, korzystając z planszy,

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	29. Jak organizm odbiera informacje z otoczenia? Narządy: węchu, smaku, słuchu i dotyku	zmysłów (C); · wymienia zadania narządów smaku i powonienia (A); · wymienia, podając przykłady, rodzaje smaków (A); · wymienia dwa zachowania wpływające niekorzystnie na układ nerwowy (A)	· wymienia zasady higieny oczu i uszu (B)	higieny układu nerwowego (B)	informacje z otoczenia (B) · podaje wspólną cechę narządów węchu i smaku (A); · wskazuje na planszy drogę informacji dźwiękowych (C); · uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów (D); · na podstawie doświadczenia formułuje wniosek dotyczący zależności między zmysłem smaku a zmysłem powonienia (C)	w jaki sposób powstaje obraz oglądanego obiektu (C)
6. Układ rozrodczy umożliwi a wydawanie na świat potomstw	30. Jak jest zbudowany układ rozrodczy?	· wskazuje na planszy położenie narządów układu rozrodczego (C); · rozpoznaje komórki rozrodcze: męską i żeńską (C); · wyjaśnia pojęcie	· wymienia narządy tworzące żeński i męski układ rozrodczy (A); · określa rolę układu rozrodczego (A);	· omawia rolę poszczególnych narządów układu rozrodczego (C)	· omawia przebieg rozwoju nowego organizmu (A) · wskazuje na planszy narządy układu rozrodczego męskiego i układu rozrodczego	· wyjaśnia przyczyny różnic w budowie układu rozrodczego żeńskiego i męskiego (C)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
a		zapłodnienie (B)	<ul style="list-style-type: none"> · omawia zasady higieny układu rozrodczego (B); · wskazuje na planszy miejsce rozwoju nowego organizmu (C) 		żeńskie (C)	
7. Dojrzewanie to czas wielkich zmian	31. Dojrzewanie to czas wielkich zmian	<ul style="list-style-type: none"> · podaje przykłady zmian w organizmie świadczących o rozpoczęciu okresu dojrzewania u własnej płci (A); · podaje dwa przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w okresie dojrzewania (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców (A); · omawia zasady higieny, których należy przestrzegać w okresie dojrzewania (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · opisuje zmiany psychiczne zachodzące w okresie dojrzewania (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia na przykładach, czym jest odpowiedzialność (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · prezentuje informacje dotyczące zagrożeń, na które mogą być narażone dzieci w okresie dojrzewania (D)
Podsumowanie działu 4	32., 33. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice ciała człowieka”					
Dział 5. Odkrywamy tajemnice zdrowia						
Uczeń:						

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
1. Zdrowy styl życia	34. Jak dbać o higienę?	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia co najmniej trzy zasady zdrowego stylu życia (A); · korzystając z piramidy zdrowego żywienia, wskazuje produkty, które należy spożywać w dużych i w małych ilościach (C); · wyjaśnia, dlaczego ważna jest czystość rąk (B); · omawia sposoby dbania o zęby (C); · wymienia dwie zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · podaje zasady prawidłowego odżywiania (A); · wyjaśnia, dlaczego należy dbać o higienę skóry (B); · opisuje sposób pielęgnacji paznokci (B); · wyjaśnia, na czym polega właściwy dobór odzieży (B); · podaje przykłady wypoczynku czynnego i wypoczynku biernego (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia wszystkie zasady zdrowego stylu życia (A); · wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu zdrowia (B); · opisuje sposób pielęgnacji skóry – ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania (C); · wyjaśnia, na czym polega higiena jamy ustnej (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia (B); · omawia skutki niewłaściwego odżywiania się (B); · wyjaśnia, na czym polega higiena osobista (B); · podaje sposoby na uniknięcie zakażenia się grzybicą (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · przygotowuje propozycję prawidłowego jadłospisu na trzy dni, który będzie odpowiedni w okresie dojrzewania (D)

<p>2. Choroby zakaźne i pasożytnicze</p>	<p>35. Poznajemy choroby zakaźne</p>	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych i zwierząt pasożytniczych (A); · wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą oddechową (A); · wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych przez uszkodzoną skórę (A); · wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą pokarmową (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia przyczyny chorób zakaźnych (A); · wymienia nazwy chorób przenoszonych drogą oddechową (A); · omawia objawy wybranej choroby przenoszonej drogą oddechową (B); · omawia przyczyny zatruc (B); · określa zachowania zwierzęcia, które mogą świadczyć o tym, że jest ono chore na wściekliznę (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia sposoby zapobiegania chorobom przenoszonym drogą oddechową (A); · wymienia szkody, które pasożyty powodują w organizmie (A); · omawia objawy zatruc (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · porównuje objawy przeziębienia z objawami grypy i anginy (C); · klasyfikuje pasożyty na wewnętrzne i zewnętrzne, podaje ich przykłady (C); · charakteryzuje pasożyty wewnętrzne człowieka (C); · opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych (B); · wymienia drobnoustroje mogące wnikać do organizmu przez uszkodzoną skórę (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia, czym są szczepionki (B) · przygotowuje informacje na temat objawów boreliozy i sposobów postępowania w przypadku zachorowania na nią (D)
<p>3. Jak postępować</p>	<p>36. Jak uniknąć</p>	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia zjawiska pogodowe, 	<ul style="list-style-type: none"> · określa zasady postępowania w 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia charakterystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia sposób postępowania po 	<ul style="list-style-type: none"> · prezentuje plakat informujący

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
w niebezpiecznych sytuacjach?	niebezpiecznych sytuacji w naszym otoczeniu?	które mogą stanowić zagrożenie (A); · odróżnia muchomora sromotnikowego od innych grzybów (C); · określa sposób postępowania po użądleniu (A)	czasie burzy, gdy przebywa się w domu lub poza nim (A); rozpoznaje owady, które · mogą być groźne (C)	cechy muchomora sromotnikowego (A); · wymienia objawy zatrucia grzybami (A)	ukąszeniu przez żmiję (B); · rozpoznaje dziko rosnące rośliny trujące (C)	o zagrożeniach w swojej okolicy (D)
	37. Niebezpieczeństwa i pierwsza pomoc w domu	· omawia zasady postępowania podczas pielęgnacji roślin hodowanych w domu (B); · podaje przykłady środków czystości, które stwarzają zagrożenia dla zdrowia (A); · wymienia rodzaje urazów skóry (A)	· podaje przykłady trujących roślin hodowanych w domu (A); · przyporządkowuje nazwę zagrożenia do symboli umieszczanych na opakowaniach (C); · omawia sposób postępowania w wypadku otarć i skaleczeń (B)	· omawia zasady pierwszej pomocy po kontakcie ze środkami czystości (B)	· omawia zasady postępowania w przypadku oparzeń (B)	
4. Czym jest uzależnienie	38. Uzależnienia i ich skutki	· podaje przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na	· podaje przykłady substancji, które mogą uzależniać (A); · podaje przykłady skutków	· wyjaśnia, na czym polega palenie bierne (B); · wymienia skutki przyjmowania	· wyjaśnia, czym jest uzależnienie (B); · charakteryzuje substancje znajdujące się w dymie papierosowym (C);	· uzasadnia konieczność zachowań asertywnych (D); · przygotowuje informacje na temat pomocy osobom

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
		organizm człowieka (B); · opisuje zachowanie świadczące o mogącym rozwinąć się uzależnieniu od komputera lub telefonu (B); · prezentuje zachowanie asertywne w wybranej sytuacji (C)	działania alkoholu na organizm (B); · podaje przykłady sytuacji, w których należy zachować się asertywnie (C)	narkotyków (B); · wyjaśnia, czym jest asertywność (B)	· uzasadnia, dlaczego napoje energetyzujące nie są obojętne dla zdrowia (C)	uzależnionym (D)
Podsumowanie działu 5	39.,40. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice zdrowia”					
Dział 6. Orientujemy się w terenie						
Uczeń:						
1. Co pokazujemy na planach?	41. Co to jest plan?	· oblicza wymiary biurka w skali 1 : 10 (C); · rysuje plan biurka w skali 1 : 10 (C)	· wyjaśnia, jak powstaje plan (B); · rysuje plan dowolnego przedmiotu (wymiarzy przedmiotu podzielne bez reszty przez 10) w skali 1 : 10 (C)	· wyjaśnia pojęcie skala liczbowa (B); · oblicza wymiary przedmiotu w różnych skalach, np. 1 : 5, 1 : 20, 1 : 50	· rysuje plan pokoju w skali 1 : 50 (C); · doбира skalę do wykonania planu dowolnego obiektu (D); · wykonuje szkic terenu szkoły (D)	· wykonuje szkic okolic szkoły (D); · wyjaśnia pojęcia: skala mianowana, podziałka liniowa (B)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
2. Jak czytamy plany i mapy?	42. Czytamy plan miasta i mapę turystyczną	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje map (A); odczytuje informacje zapisane w legendzie planu (C) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: mapa i legenda (B); rozpoznaje obiekty przedstawione na planie lub mapie za pomocą znaków kartograficznych (C/D) 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje słowami fragment terenu przedstawiony na planie lub mapie (D); określa przeznaczenie planu miasta i mapy turystycznej (B) 	<ul style="list-style-type: none"> odszukuje na mapie wskazane obiekty (C); przygotowuje zbiór znaków kartograficznych dla planu lub mapy najbliższej okolicy (C) 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje dokładność planu miasta i mapy turystycznej (D)
3. Jak się orientować w terenie?	43. Jak się orientować w terenie?	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje kierunki geograficzne na mapie (C); odszukuje na planie okolicy wskazany obiekt, np. kościół, szkołę (C) 	<ul style="list-style-type: none"> określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu (C); opowiada, jak zorientować plan lub mapę za pomocą kompasu (B) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega orientowanie planu lub mapy (B); orientuje plan lub mapę za pomocą kompasu (C) 	<ul style="list-style-type: none"> orientuje mapę za pomocą obiektów w terenie (C) 	<ul style="list-style-type: none"> dostosowuje sposób orientowania mapy do otaczającego terenu (D)
	44. Ćwiczmy orientowanie się w terenie – lekcja w terenie					
Podsumowanie działu 6	45.,46. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Orientujemy się w terenie”					
Dział 7. Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy						
Uczeń:						

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
1. Rodzaje krajobrazów	47. Co to jest krajobraz?	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów (C); podaje przykłady krajobrazu naturalnego (B); wymienia nazwy krajobrazów kulturowych (B); określa rodzaj krajobrazu najbliższej okolicy (D) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów (B); wymienia rodzaje krajobrazów: naturalny, kulturowy (A); wyjaśnia pojęcie krajobraz kulturowy (B); wskazuje w krajobrazie najbliższej okolicy składniki, które są wytworami człowieka (C) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie krajobraz (B); wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz (A); omawia cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych (B); wskazuje naturalne składniki krajobrazu najbliższej okolicy (D) 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje krajobraz najbliższej okolicy (D) 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje pozytywne i negatywne skutki przekształcenia krajobrazu najbliższej okolicy (D)
2. Ukształtowanie terenu	48. Poznajemy formy terenu	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje na ilustracji wzniesienia i zagłębienia (C); wyjaśnia, czym są równiny (B); wykonuje modele wzniesienia i doliny (C) 	<ul style="list-style-type: none"> omawia na podstawie ilustracji elementy wzniesienia (C); wskazuje formy terenu w krajobrazie najbliższej okolicy (D) 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje wklęsłe formy terenu (B); opisuje formy terenu dominujące w krajobrazie najbliższej okolicy (D) 	<ul style="list-style-type: none"> klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości (A); omawia elementy doliny (A) 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje krótką prezentację o najciekawszych formach terenu w Polsce i na świecie (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
3. Czy wszystkie skały są twarde?	49. Czy wszystkie skały są twarde?	<ul style="list-style-type: none"> · przyporządkowuje jedną/dwie pokazane skały do poszczególnych grup (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · podaje nazwy grup skał (A); · podaje przykłady skał litych, zwięzłych i luźnych (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · opisuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych (C); · rozpoznaje co najmniej jedną skałę występującą w najbliższej okolicy (C/D) 	<ul style="list-style-type: none"> · opisuje skały występujące w najbliższej okolicy (D); · omawia proces powstawania gleby (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · przygotowuje kolekcję skał z najbliższej okolicy wraz z ich opisem (D)
4. Wody słodkie i wody słone	50. Wody słodkie i wody słone	<ul style="list-style-type: none"> · podaje przykłady wód słonych (B); · wskazuje na mapie przykład wód stojących i płynących w najbliższej okolicy (D) 	<ul style="list-style-type: none"> · podaje przykłady wód słodkich – w tym wód powierzchniowych (B); · wskazuje różnice między oceanem a morzem (B); · na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących (C/D); · wymienia różnice między jeziorem a stawem (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia pojęcia: wody słodkie, wody słone (B); · wykonuje schemat podziału wód powierzchniowych (C); · omawia warunki niezbędne do powstania jeziora (B); · porównuje rzekę z kanałem śródlądowym (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · charakteryzuje wody słodkie występujące na Ziemi (C); · omawia, jak powstają bagna (B); · charakteryzuje wody płynące (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · prezentuje informacje typu „naj” – najdłuższa rzeka, największe jezioro, największa głębina oceaniczna (D); · wyjaśnia, czym są lodowce i lądolody (B)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
5. Krajobraz wczoraj i dziś	51. Krajobraz wczoraj i dziś	<ul style="list-style-type: none"> · rozpoznaje na zdjęciach krajobraz kulturowy (C); · podaje dwa/trzy przykłady zmian w krajobrazie najbliższej okolicy (D) 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia, podając przykłady, od jakich nazw pochodzą nazwy miejscowości (A); · podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia zmiany w krajobrazie wynikające z rozwoju rolnictwa (B); · omawia zmiany w krajobrazie związane z rozwojem przemysłu (A); · wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · podaje przykłady działalności człowieka, które prowadzą do przekształcenia krajobrazu (B); · wskazuje źródła, z których można uzyskać informacje o historii swojej miejscowości (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · przygotowuje plakat lub prezentację multimedialną na temat zmian krajobrazu na przestrzeni dziejów (A); przygotowuje prezentację <ul style="list-style-type: none"> · multimedialną lub plakat pt. „Moja miejscowość dawniej i dziś” (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
6. Obszary i obiekty chronione	52. Obszary i obiekty chronione	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia dwie/trzy formy ochrony przyrody w Polsce (A); · podaje dwa/trzy przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych (B); · wyjaśnia, na czym polega ochrona ścisła (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia, czym są parki narodowe (B); · podaje przykłady obiektów, które są pomnikami przyrody (B); · omawia sposób zachowania się na obszarach chronionych (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia cel ochrony przyrody (B); · wyjaśnia, czym są rezerваты przyrody (B); · wyjaśnia różnice między ochroną ścisłą a ochroną czynną (B); · podaje przykład obszaru chronionego lub pomnika przyrody znajdującego się w najbliższej okolicy (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · wskazuje różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym (C); · na podstawie mapy w podręczniku lub atlasie podaje przykłady pomników przyrody ożywionej i nieożywionej na terenie Polski i swojego województwa (D) 	<ul style="list-style-type: none"> · prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat ochrony przyrody w najbliższej okolicy: gminie, powiecie lub województwie (D)
Podsumowanie działu 7	53.,54. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy”					
Dział 8. Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie						
Uczeń:						

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
1. Warunki życia w wodzie	55. Poznajemy warunki życia w wodzie	<ul style="list-style-type: none"> · podaje trzy przystosowania ryb do życia w wodzie (A); · wymienia dwa przykłady innych przystosowań organizmów do życia w wodzie (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia na przykładach przystosowania zwierząt do życia w wodzie (B); · wyjaśnia, dzięki czemu zwierzęta wodne mogą przetrwać zimę (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia na przykładach przystosowania roślin do ruchu wody (B); · omawia sposób pobierania tlenu przez organizmy wodne (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia pojęcie plankton (B); · omawia na przykładach przystosowania zwierząt do ruchu wody (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · prezentuje informacje o największych organizmach żyjących w środowisku wodnym (D)
2. Z biegiem rzeki	56. Poznajemy rzekę	<ul style="list-style-type: none"> · wskazuje na ilustracji elementy rzeki: źródło, bieg górny, bieg środkowy, bieg dolny, ujście (C/D) 	<ul style="list-style-type: none"> · podaje dwie/trzy nazwy organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (A); · omawia warunki panujące w górnym biegu rzeki (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia cechy, którymi różnią się poszczególne odcinki rzeki (B); · porównuje warunki życia w poszczególnych biegach rzeki (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · rozpoznaje na ilustracjach organizmy charakterystyczne dla każdego z biegów rzeki (C); · omawia przystosowania organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · porównuje świat roślin oraz zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (C)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
3. Życie w jeziorze	57. Poznajemy warunki życia w jeziorze	<ul style="list-style-type: none"> · przyporządkowuje na schematycznym rysunku odpowiednie nazwy do stref życia w jeziorze (C); · odczytuje z ilustracji nazwy dwóch/trzech organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · podaje nazwy stref życia w jeziorze (A); · wymienia grupy roślin żyjących w strefie przybrzeżnej (A); · rozpoznaje na ilustracjach pospolite rośliny wodne przytwierdzone do podłoża (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · charakteryzuje przystosowania roślin do życia w strefie przybrzeżnej (C); · wymienia czynniki warunkujące życie w poszczególnych strefach jeziora (A); · wymienia zwierzęta żyjące w strefie przybrzeżnej (A); · charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków strefy przybrzeżnej do życia w wodzie (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · charakteryzuje poszczególne strefy jeziora (C); · rozpoznaje na ilustracjach pospolite zwierzęta związane z jeziorami (C); · układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · przygotowuje prezentację na temat trzech/czterech organizmów tworzących plankton (D); · prezentuje informacje „naj” na temat jezior w Polsce i na świecie (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
4. Warunki życia na łądzie	58. Warunki życia na łądzie	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki warunkujące życie na łądzie (A); omawia przystosowania zwierząt do zmian temperatury (B) 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przystosowania roślin do niskiej lub wysokiej temperatury (B) 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające je przed utratą wody (B); wymienia przykłady przystosowań chroniących zwierzęta przed działaniem wiatru (A);) 	<ul style="list-style-type: none"> omawia negatywną i pozytywną rolę wiatru w życiu roślin (B); opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych (B); wymienia przystosowania roślin do wykorzystania światła (A) 	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje informacje na temat przystosowań dwóch/trzech gatunków roślin lub zwierząt do życia w ekstremalnych warunkach lądowych (C)
5. Las ma budowę warstwową	59. Poznajemy budowę lasu i panujące w nim warunki 60. Jakie organizmy spotykamy w lesie? – lekcja w terenie	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje warstwy lasu na planszy dydaktycznej lub ilustracji (C); wymienia po dwa gatunki organizmów żyjących w dwóch wybranych warstwach lasu (A); podaje trzy zasady zachowania się w lesie (A) 	<ul style="list-style-type: none"> podaje nazwy warstw lasu (A); omawia zasady zachowania się w lesie (B); rozpoznaje pospolite organizmy żyjące w poszczególnych warstwach lasu (C) 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje warunki abiotyczne panujące w poszczególnych warstwach lasu (C); rozpoznaje pospolite grzyby jadalne (C) 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach (C) 	<ul style="list-style-type: none"> omawia wymagania środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu (C)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
6. Jakie drzewa rosną w lesie?	61. Poznajemy różne drzewa	<ul style="list-style-type: none"> · podaje po dwa przykłady drzew iglastych i liściastych (A); · rozpoznaje dwa drzewa iglaste i dwa liściaste (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · porównuje wygląd igieł sosny z igłami świerka (C); · wymienia cechy budowy roślin iglastych ułatwiające ich rozpoznawanie, np. kształt i liczba igieł, kształt i wielkość szyszek (B); · wymienia cechy ułatwiające rozpoznawanie drzew liściastych (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · porównuje drzewa liściaste z drzewami iglastymi (C); · rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste (C); · rozpoznaje przynajmniej sześć gatunków drzew liściastych (C); · wymienia typy lasów rosnących w Polsce (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · prezentuje informacje na temat roślin iglastych pochodzących z innych regionów świata, które są uprawiane w polskich ogrodach (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
7. Na łące	62. Na łące	<ul style="list-style-type: none"> · podaje dwa przykłady znaczenia łąki (A); · wyjaśnia, dlaczego nie wolno wypalać traw (B); · rozpoznaje przynajmniej trzy gatunki poznanych roślin łąkowych (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia cechy łąki (A); · wymienia zwierzęta mieszkające na łące i żerujące na niej (A); · przedstawia w formie łańcucha pokarmowego proste zależności pokarmowe między organizmami żyjącymi na łące (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia zmiany zachodzące na łące w różnych porach roku (B); · rozpoznaje przynajmniej pięć gatunków roślin występujących na łące (C); · wyjaśnia, w jaki sposób ludzie wykorzystują łąki (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · przyporządkowuje nazwy gatunków roślin do charakterystycznych barw łąki (C); · uzasadnia, że łąka jest środowiskiem życia wielu zwierząt (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · wykonuje zielnik z poznanych na lekcji roślin łąkowych (C) lub innych roślin (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
8. Na polu uprawnym	63. Na polu uprawnym	<ul style="list-style-type: none"> · wymienia nazwy zbóż (A); · rozpoznaje na ilustracjach owies, pszenicę i żyto (C); · podaje przykłady warzyw uprawianych na polach (A); · wymienia nazwy dwóch szkodników upraw polowych (A) 	<ul style="list-style-type: none"> · omawia sposoby wykorzystywania roślin zbożowych (B); · rozpoznaje nasiona trzech zbóż (C); · wyjaśnia, które rośliny nazywamy chwastami (B); · uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu (C) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia pojęcia: zboża ozime, zboża jare (B); · podaje przykłady wykorzystywania uprawianych warzyw (B) 	<ul style="list-style-type: none"> · podaje przykłady innych upraw niż zboża i warzywa, wskazując sposoby ich wykorzystywania (B); · przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów pokarmowych (C); · rozpoznaje zboża rosnące w najbliższej okolicy (D) 	<ul style="list-style-type: none"> · wyjaśnia, w jaki sposób człowiek może wykorzystać dziko żyjące zwierzęta do ochrony roślin uprawnych przez szkodnikami (B)
Podsumowanie działu 8	64.,65. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie”					